

Ettepanekute arvestamine KSH aruandes

Ettepanekud	Kommentaariid
<i>I Esitaja: Keskkonnaministeerium (vt aruande lisa 5a)</i>	
<p>Üldplaneeringu eduka elluviimise jaoks on olulise tähtsusega KSH seireks kavandatud meetmete ja mõõdetavate indikaatorite kirjeldus (KeHJS § 40 lg 4 p 13). Kõnealusel KSH aruande peatükis 14 on vastav käsitlus toodud, kuid oleme seisukoha, et see vajab täiendamist. Pöörame tähelepanu sellele, et üldplaneeringule kohane seiretingimuste kirjeldus peab võimaldama üleüldiste muudatuste ja arengute jälgimist. Seiremeetmed peavad andma reaalse kasu planeeringu koostamise korraldajale. Seiretulemuste alusel peab olema võimalik näha põhimõttelisi ja tajutavaid muudatusi looduskeskkonnas ning seda, milleni planeeringulahendus viis ja mida endaga keskkonna jaoks kaasa tõi (kas tulemus oli selline, mida üldplaneeringu koostamisel ette nähti).</p>	<p>Aruande pt 14 on oluliselt täiendatud.</p>
<p>Ühtlasi palume KSH aruandele lisada teave, mis kinnitab aruande avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu toimumise teadete ilmumist, et veenduda avalikkuse teavitamise seadusele vastavuses ning üldsuse KSH protsessi kaasamises. Eeldame, et avalikkuse teavitamine on toimunud KeHJS § 41 ja 37 kohaselt, kuid siiski tuleks lisada aruandele andmed, mis seda ka tõendaksid.</p>	<p>Vajalike materjalide loetelu täpsustati koos KSH korraldaja Tallinna Keskkonnaametiga, täiendati aruande peatükki 11 ja avalikustamise materjalid lisati aruandele (vt pt 15.1)</p>
<i>II Esitajad Ave ja Artur Suits (vt aruande lisa 5b)</i>	
<p>1. Pirita ÜP kohaselt planeeritakse Vabaõhukooli tee ning Kose tee nurgale, endise 24H putka asemele kauplust. [---] Pirita Kose elanikuna pakuksime välja võimaluse, et antud krunt säilitataks avatuna ning haljastatuna, eesmärgiga rajada nii piirkonna elanikele, puhkajatele kui ka tervisesportlastele vajalik roheala, mida läbides oleks mugav jõuda näiteks alla Pirita jõeoru terviseradade juurde. [---]</p>	<p>Pirita ÜP-s on Vabaõhukooli tee ja Kose tee nurgal (Vabaõhukooli tee 2/Kose tee 59) kaubandus-, teenindus- ja ärimaana märgitud Kose kaupluse territoorium. Seal paikneb ka praegu postkontor ja muid teenindusettevõtteid.</p> <p>Aruande pt 7.2 lisatud: “Asumisestest kaubandus- ja teenindusettevõtete olemasolu on oluline, sest see võimaldab elanikel saada esmavajalikke toidu- ja tarbekaupu ning teenuseid kodu lähedalt ning väldib sageli autosõite kaugemalalasuvatesse kaubandus- ja teeninduskeskustesse.”</p>
<p>2. [---] Pirita Kose elanikuna leian, et kui see [radooni]oht on nii suur, siis uuringud tuleb läbi viia kõikjal ning teatud tähtja jooksul. Siin piirkonnas asub ka lasteaed ning uue ehitus on ka kohe algamas, kas selle ehitamisel on KSH soovitusi arvesse võetud? Samuti sooviks, et elanike teavitamisele radoonihust sätestataks teatud tähtaeg.</p>	<p>Tähtaegade kehtestamise vajaduse ja otstarbekuse üle peab otsustama Tallinna Linnavalitsus arvestades kogu linna territooriumiga. See ei ole ühe linnaosa üldplaneeringuga sätestatav.</p> <p>Radoonihuga arvestamist ja vajalike meetmete rakendamist konkreetsetes ehitusprojektides peab eelkõige jälgima ehitusloa väljaandja.</p> <p>Aruande pt 6.1.1 on täiendatud järgmiselt: “Soovitatav on Tallinna Linnavalitsuses välja töötada vastavad protseduurid ja menetluskord, kaasates Tallinna Linnaplaneerimise Ametit ja Tallinna Keskkonnaametit, samuti Pirita Linnaosa Valitsust, ning määrata valdkonna eest vastutavad isikud. Siia kuulub ka radooniuuringu nõude esitamine detailplaneeringute koostamisel radooniohtlikus piirkonnas ning vajadusel radoonihutu hoone projekteerimismäärade rakendamise kontrollimine projektis ja ehituse käigus. [---]</p> <p>Elanike teavitamisega radoonihust on tegelenud Eesti</p>

Ettepanekud	Kommentaariid
	Kiirguskeskus. Nende kodulehelt www.kiirguskeskus.ee alajaotuse <i>Radoon</i> alt leiab hulgaliselt vastavat informatsiooni ja soovitusi. Olemasolevate hoonete siseõhu radoonisisalduse määramiseks on võimalik tellida Kiirguskeskusest vastavad mõõtmised, millest selgub vajadus ehituslike meetmete rakendamiseks.”
[---] Müra on siin väga suur probleem ning Kose tee probleeme võiks Pirita ÜP KSH kajastada vähemalt selles ulatuses mida märgib punkt 6.3.2. sätestades, et linnade ning asulate planeerimisel ei või müra ületada normtasemeid ning alapunkt 6.3.2.1. soovitab/nõuab müraülevõtte läbiviimist linnaosa kriitilistes kohtades, kuhu lisaks raudteele võiks siis lisada ka viite nii Merivälja kui ka Kose teele. Müra küsimus tekib ka uue kavandatava Mustakivi tee pikenduse puhul, kuidas on planeeritud seda seal vähendada? Läheduses asuvad ju nii eramurajoon kui ka lasteaed. Vahest oleks mõeldav müramüüride püstitamise? Ja seda ka Vana Narva maantee äärde. [---]	Kiirusepiirangust mittekinnipidamine on liiklusjärelvalve küsimus, millega tegeleb Eesti Politsei. Tallinna linna kohta on koostamisel mürakaart. Üldine müratõrjemeetmete rakendamise vajadus erinevates piirkondades määratakse sellest lähtuvalt. Müra mõju leevendavate rajatiste vajadus määratakse igakordselt vastavate detailplaneeringutega või teeprojektide koosseisus. Aruande pt 6.3.2.1 täiendatud vastavalt esitatud ettepanekule, arvestades üldplaneeringu tasandit.
[---] Samuti sobib antud põhimõttega hästi kokku ka mujal maailmas kasutatav ala määranng – Noise sensitive area – nn müratundlik ala. Sellised alad võiksid olla kõik eramualad [---]	Aruande pt 6.3.2.1 täiendatud järgmiselt: “Praegu puudub regulatsioon müratundlike alade (<i>noise sensitive area</i>) määramiseks. Müratundlike alade määramise üheks aluseks saab olla koostatav Tallinna mürakaart.”
III Esitaja: MTÜ Lillepi Pargi Selts (vt aruande lisa 5c)	
Teeme ettepaneku täiendada koostatud aruannet alljärgnevalt: 1. osas 4.5 Pargid ja haljasalad osa Lillepi park märkusega Vabariigi Valitsuse 12. aprilli 2007 a määrusega nr 105 Lillepi pargi kaitse alla võtmine võetakse Lillepi park kaitse alla. 2. Lillepi pargi pindala 33,12 ha (alus katastritunnus 78402:201:015) 3. peatükki 4.8.5 Kaitsealused liigid ja nende püsielupaigad lisada III kategooria taimeliigi roosa merikann ja aas-karukell leiukohana ka Lillepi park – alus K-Projekt AS töö 02103 Rummu tee ja Kose tee vahelise ala detailplaneeringus toodud A. Abneri poolt koostatud dendroloogiline osa: Kuivadel liivmuldade lagedatel rohumaadel Lillepi pargi kesk- ja põhjaosas kasvavad Tallinna tingimustes rikkalikud kolmanda kategooria kaitsealuste taimeliikide roosa merikanni (<i>Armeria maritima</i>) ja aas-karukella (<i>Pulsatilla pratensis</i>) kogumikud.	Pt 4.5 on täiendatud faktiga, et Lillepi park on kaitse alla võetud ning viide pt-le 4.8.3, mida on täiendatud kaitsealuste parkide osas Lillepi parki puudutava infoga. Pt 4.8.5 on lisatud Lillepi pargis asuvate kaitsealuste taimeliikide kasvukohtade info.
IV Esitaja: Mähe Aedlinna Selts (vt aruande lisa 5d)	
Aruande leheküljel 42 joonisel 9 on kinnistu Randvere tee 82a tähistatud punasega ning see liigitatakse klassi "hoonestatud või hoonestamisel metsa-ala". Meile teadaolevatel andmetel Randvere tee 82a detailplaneeringut ei ole algatatud (ega ka kehtestatud) ning maaametis on antud kinnistu registreeritud maatulundusmaana. [---] Lähtuvalt eeltoodust tuleks lisada soovitusel “liita kaitsealuse Kloostrimetsaga kolm sellega piirnevat metsaala” (lk 58) ka neljas metsaala – Randvere tee 82a kinnistu. Teeme ettepaneku kujundada sellest metsaalist rohekoridor Mähe ning Merivälja ja Kloostrimetsa vahel, mida oleks võimalik kasutada ka jalakäijatel ja tervisesportlastel pääsemaks Kloostrimetsa	Aruande pt 5.1.1.1 on täpsustatud järgmiselt: “Analüüs lähtub kehtivast üldplaneeringulisest regulatsioonist. Kehtivas Tallinna üldplaneeringus on hoonestatavad alad tähistatud peamiselt väikeelamumaana – alana, kuhu võib ehitada ühepereelamuid, ridaelamuid ja üksikuid 3-4 korruselisi korterelamuid. Samast määratlusest lähtub ka Pirita üldplaneeringu lahendus. See ei vähenda läbivate rohekoridoride planeerimise vajadust, et tagada rohevõrgustiku funktsioneerimine. Seda põhimõtet tuleb järgida Lepiku ja Laiaküla asumite planeerimisel. Oluline on säilitada ka vähemalt 50 m laiune rohekoridor Randvere tee 82a kinnistul, mis

Ettepanekud	Kommentaariid
terviseradadele.	ühendaks Kloostrimetsa Randvere tee põhjaküljel oleva rohealaga ning tagaks maakonna tasandi tähtsusega rohekoridori funktsioneerimise.”
V Esitajad: Lea Nilson, Oleg Toompuu ja Maarit Maria Kopso (vt aruande lisa 5e)	
<p>Pirita linnaosa üldplaneeringu KSH aruandes tuleks selgesõnaliselt esile tõsta vajadus säilitada Mähe oja alamjooksu, Põõsa tee ja Vilu tee äärsete haljasmaadega seotud ja käesoleval ajal veel toimiv Pirita rannametsa ja Kloostrimetsa ökoloogiline kommunikatsioon ning võtta meetmeid selle soodustamiseks. Need meetmed on vajalikud Pirita rannametsa habitaatide stabiliseerimiseks ning loomade ja lindude liikumisest oleneva pärismaise taimekoosluse jätkusuutlikkuse tagamiseks.</p> <p>KSH aruande punktis 5.1.6.3 tuleks vajalike, kuid praeguse Pirita üldplaneeringu lahendusega tagamata rohekoridorisuundade hulgas nimetada ka Pirita rannametsa ja Kloostrimetsa ühendavat rohekoridori, mis on ette nähtud Tallinna üldplaneeringuga.</p>	Aruande pt 5.1.6.3 vastavalt täiendatud.
VI Esitaja: Arvo Uukkivi (vt aruande lisa 5f)	
<p>1. Pirita LO asub Muuga ja Miiduranna sadamate ohutsoonis ja on võimalike tehnoloogiliste kui ka keskkonnakatastroofide vastu väga nõrgalt kaitstud. Sellekohane riskianalüüs puudub. Muuga sadam kujutab ülisuurt potentsiaalset ohtu teiste naaberomavalitsuste kõrval ka Pirita linnaosa elanikele ja elukeskkonnale. Teada on, et kavatakse olulisel määral suurendada Muuga sadamas ohtlike kaupade käitlemise koguseid.</p>	Aruandesse on lisatud täiendav peatükk 6.2.4 Ohutsoonid
<p>2. Pirita LO asumite kanaliseerimise lõpptähtaegu on pidevalt Tallinna linnavalitsuse poolt kohendatud AS Tallinna veele sobivaks. Vaatamata sellele suutis AS Tallinna Vesi 2006.a. tellitud kanaliseerimise tööd teha ainult 62%. Kõik see seab kahtluse alla kas on reaalne 2011.a. kanaliseerimine lõpuni viia. Aruandes ei ole kanaliseerimise tööde venitamise kohta hinnangut antud. Pirita Supelrand ei ole sinilipu õigust siiani saanud.</p>	Pirita üldplaneering ega KSH ei tegele kanaliseerimise tähtaegadega. Pirita linnaosa tuleb kanaliseerida ja sellega on üldplaneeringu ettepanekus arvestatud. Üldplaneeringu kehtestamisega võtab omavalitsus kohustuse planeering koos teiste kavandatavate tegevustega ellu viia.
<p>3. Tiiburlaevade kahjulik mõju rannale. Ettepanekud mõjude leevendamiseks puuduvad.</p>	Tiiburlaevade kahjulik mõju rannale ei ole üldplaneeringu teema enam kui mere üldine mõju rannale. Tallinna Linnavalitsuse tellimisel on käimas kiiralaevainetuse mõju hindamine kogu Tallinna rannavööndile. Selle töö tulemustega tuleb arvestada Pirita rannapiirkonna majandamisel ja detailplaneeringu koostamisel.
<p>4. Pirita Rannahoone, kui supelrannale vajaliku objekti funktsiooni järjepidev kadumine. Vaja oleks anda hinnang ärimaale Rannahoone baasil laiaulatusliku ebaseadusliku bürookorterite hoonestuse arendamise mõjust Pirita rannale kui tallinlaste meelispuhkealale.</p>	Bürookorterite arendamine endises rannahoones ei ole paraku ebaseaduslik, vaid juriidiliselt korrektn. Vastuolule on aruandes viidatud, samuti sellele, et rannametsa ümber on koondatud väga palju konkureerivaid funktsioone, mida keskkond enam ei talu (vt pt 5.3.2.1 ja 5.3.2.2).
<p>5. Teletorniga kaasnevaid võimalikke probleeme linnaosa elukeskkonnale käsitletud ei ole. Kas elektromagnetiline kiirgus omab ohtlikku mõju teletorni vahetus läheduses loodud ja loodava elurajooni elanikele?</p>	Sotsiaalministri 21.02.2002.a määrusega nr 38 on kehtestatud mitteioniseeriva kiirguse piirväärtused elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes, õpperuumides ja mitteioniseeriva kiirguse tasemete mõõtmine. Määruse eesmärk on tervisele ohutu elukeskkonna tagamine ning mitteioniseeriva kiirguse toimega seonduvate tervisehäirete ja haiguste vältimine.

Ettepanekud	Kommentaariid
	<p>Tervisekaitsetalitusega (vaneminspektor Irina Kurg) konsulteerides selgus, et teletorni ümbruses võib olla probleeme elektromagnetilise kiirgusega, kuid Eestis vastav seadusandlus selle mõjutsooni määramiseks puudub. Tervisekaitsetalituse töötaja sõnul ei anna elektromagnetlainete mõõtmine planeerimise seisukohalt õigeid tulemusi, sest teletornis kasutatakse käesoleval ajal vähem seadmeid, kui selle projekteeritud võimsus lubab. Ametnik soovitas planeeringu koostamisel teletorni võimaliku mõjutsooni määramiseks lähtuda Vene SniP-idest või teiste Euroopa riikide vastavatest regulatsioonidest.</p> <p>KSH aruandes on pt 6.2.3.4 <i>Raadio- ja telefoniside</i> peatükiga 6.3.6 <i>Mitteioniseeriv kiirgus</i>.</p>
<p>6. Teadaolevalt on ühistranspordi korraldamine linnaosa asumites ebarahuldav. Millised oleksid võimalikud keskkonnasõbralikud marsruudid ja lahendusvariandid probleemi lahendamiseks?</p>	<p>Aruande pt 6.2.1 on täiendatud järgmiselt:</p> <p>“Lähtudes üldplaneeringu ühiskondliku transpordi skeemist (joonis 10) on loodud eeldused ühistranspordi piisavaks funktsioneerimiseks ja on tagatud autobussipeatuste 300 m teenindusraadiused. Merivälja ja Mähe aedlinnade põhjaosade teenindamisel ühistranspordiga vajab ÜP lahenduse realiseerimine vastavat kokkulepet Viimsi vallaga. Merivälja ja Mähe aedlinnade põhjaosade teenindamiseks vajalikele ühistranspordiliinidele sobivate trasside kavandamine Pirita linnaosa piirides võib endaga tuua kaasa ebasoodsaid mõjusid, kui suuremõõtmelised ja müratekitavad transpordivahendid panna liikuma nende asumite kitsastel tänavatel.”</p> <p>Konkreetsete liinide avamine ei toimu üldplaneeringu, vaid liini tasuvuse alusel ning teenuse pakkumine pannakse müüki.</p>
<p>7. Lauulväljakul toimuvate suviste suurürituste mõju vajaks KSH aruande hinnangut.</p>	<p>Lauulväljak koos oma puuduvate parklatega asub Kesklinnas ja mingit olulist negatiivset mõju Pirita linnaosa territooriumil kavandatud maakasutusele sellest ei tulene. Teemat ei käsitleta Pirita linnaosa üldplaneeringu KSH aruandes.</p>
<p>8. Üldplaneeringu arutelu käigus esitati LO elanike ja seltside poolt 45 pöördumist ettepanekute ja vastuväidetega, millised mitmeti ühtivad KSH aruandes tooduga. Ometigi oleks vajalik anda aruandes eraldi hinnang neile kui võimalikele ja rakendamist vajavatele meetmetele üldplaneeringu oluliste negatiivsete mõjude vältimiseks.</p>	<p>Ettepanekute ja vastuväidetega on teemade kaupa arvestatud, igaühe eraldi käsitlemine ei ole KSH ülesanne ning viiks aruande mahu väga suureks.</p>
<p>[---] oleks vaja lõpetada KHS aruanne tegevusvajaduste kavaga, mille alusel koostaja (Tallinna Linnaplaneerimise Amet) ja otsustaja (Tallinna Volikogu) suudaksid teha õiglased otsused, et tagada Pirita linnaosale tasakaalustatud areng ja säilitada Pirita omapära, loodusväärtused ning inimkeskele linnaruumile omase infrastruktuuri.</p>	<p>Ettepanek vajaks kaalumist koos üldplaneeringu koostajaga, sest KSH saab teha vaid soovitusi. KSH-st tulenevad järeldused ning üldplaneeringu elluviimisega kaasneva olulise negatiivse mõju vältimiseks ja leevendamiseks kavandatud meetmed ja soovitused on koondatud aruande algusesse (pt 1.1 ja 1.2).</p>
<p>VII Esitajad: OÜ Watson & Watson ja OÜ Technosol (vt aruande lisa 5g)</p>	
	<p>Lähtudes Pirita linnaosa üldplaneeringu KSH koostamisel ja aruande avalikustamisel ilmnunud probleemsetest valdkondadest ja olulistest keskkonnamõjudest soovitamata määrata KSH kohustusega alad Pirita linnaosa territooriumil järgmiselt:</p> <p>- detailplaneeringud korterelamute kavandamiseks</p>

Ettepanekud	Kommentaariid
<p>1. Oleme selgelt vastu punktis 1.2.1 toodud ettepanekule käsitleda kogu Pirita LO territooriumit keskkonnamõju hindamise kohustusega detailplaneeringualana. See kohustus peab olema vaadeldav eraldi igal üksikjuhul ja volitus algatamiseks peaks olema linnavalitsusel. Vastav muudatus suurendab bürokraatiat, vähendab kohaliku omavalitsuse otsustusvabadust, muudab planeerimisprotsessi kulukamaks ja ajamahukamaks. Selline muudatus takistab eelkõige väiksemate maaomanike tegevust planeerimistegevuses. Selline muudatus garanteerib väga suure turu ja sissetuleku väikesearvulisele Keskkonnamõjude hindamisega tegelevate ettevõtete grupile olukorras, kus vastav hindamine võib olla ilmselgelt mõttetu.</p>	<p>- detailplaneeringud haljastuse säilitamisega väikeelamualadel - detailplaneeringud rohealadel ja kaitsealadel - üldplaneeringut muutvad detailplaneeringud</p> <p>See põhimõte tuleb üldplaneeringusse lisada. KSH aruannet (pt 1.2.1) on vastavalt täpsustatud.</p>
<p>2. Oleme selgelt vastu ettepanekule määrata kõik Pirita linnaosa metsad kaitsemetsadeks. Selline totaalsuse nõue on tarbetu ja aruandes põhjendamata ning toob kahju planeerimisprotsessile tervikuna. Linnaosa territoorium on piisavalt väike üksikjuhtumitega arvestamiseks ja mitte alati ei ole metsal kaitsemetsa funktsiooni seaduse mõttes. Kaitsemetsa funktsioon ei välista ehitamist ning metsa raadamist vastaval eesmärgil. Tegemist on ka kohaliku võimu delegeerimisega riiklikule tasandile, millega ei saa nõustuda. Vastav nõue on kohati vastuolus ka seaduse ning kaitsemetsaks määramise korrale. Nõue on vastuolus ka aruande endaga, kus väidetakse 1.2.1 (22), et rannamänniku kohta on vaja eksperthinnangut, mis annaks seisukoha objekti vastavuse osas kaitsekriteeriumitele. 5.2.5 väidab, et kaitsealuste taimeliikide ja väärtuslike kasvukohtade andmestikku alles koostatakse. Teema on paremas käsitluses teemaplaneeringus Tallinna Rohealad, mis on alles koostamisel ning avalikkusega läbi arutamata ning oleks otstarbekam teemat käsitleda selles planeeringus.</p>	<p>Vastavalt metsaseaduse § 17 lg 1 jaotatakse metsad 3 kategooriasse: 1) hoiumets; 2) kaitsemets; 3) tulundusmets.</p> <p>Vastavalt metsaseaduse § 17 lg 2 on metsa majandamise eesmärk sõltuvalt metsakategooriast järgmine: 1) hoiumetsas loodusobjektide hoidmine; 2) kaitsemetsas keskkonna seisundi kaitsmine; 3) tulundusmetsas majandusliku tulu saamine.</p> <p>Vastavalt metsaseaduse § 18 on hoiumets on kaitseala loodusreservaadis ja sihtkaitsevööndis või püsielupaiga sihtkaitsevööndis asuv mets.</p> <p>Vastavalt metsaseaduse § 19 lg 1 on kaitsemets mets, mis: 1) asub hoiualal, kaitseala, kaitstava looduse üksikobjekti, püsielupaiga, ranna või kalda piiranguvööndis, välja arvatud maaparandussüsteemi eesvoolu, kanali või veejuhtme piiranguvööndis; 2) on kaitse alla võetud kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstava loodusobjektina looduskaitseseaduse tähenduses.</p> <p>Vastavalt metsaseaduse § 19 lg 2 määrab keskkonnaminister kinnisasja asukohajärgse keskkonnateenistuse ettepanekul kaitsemetsaks metsa, mis: 1) asub lootal, luitel, uuristus- või tuulekandeohtlikul või survealal põhjaveega alal; 2) kaitseb asulat või rajatist õhusaaste, müra, tugeva tuule või lumetuise eest; 3) omab suurt tähtsust tuleohtu vähendamisel või metsatulekahju leviku tõkestamisel; 4) on eriti oluline marja- ja seenekorjamise koht või koht, mida kasutatakse intensiivselt rekreatiivsetel eesmärkidel; 5) asub mälestise kaitsevööndis või muinsuskaitsealal või selle kaitsevööndis; 6) asub maaparandussüsteemi eesvoolu piiranguvööndis, kui mets on vajalik vee ja pinnase kaitsmiseks; 7) vastab geenireservimetsa tunnustele ning selle geenireservimetsaks määramine on põhjendatud Metsakaitse- ja Metsauuenduskeskuse tehtud ekspertiisi alusel.</p> <p>Vastavalt metsaseaduse § 22 loetakse tulundusmetsaks metsa, mis ei ole määratud hoiu- või kaitsemetsaks.</p> <p>Lähtudes eeltoodust ning arvestades Pirita linnaosas paiknevate metsade olulisust Tallinna tingimustes on põhjendatud kõikide Pirita linnaosa üldplaneeringuga kaitsemetsaks määratud metsade määramine kaitsemetsadeks, v.a vastavalt metsaseaduse § 18 linnaosa territooriumil paiknevate kaitsealade ja püsielupaikade sihtkaitsevööndites hoiumetsadeks</p>

Ettepanekud	Kommentaarid
	määratud metsad. KSH aruandes on tehtud ettepanek määrata kaitsemetsaks ja liita kaitsealaga ka Kloostrimetsast lääne poole jäävad kolm metsaala.
<p>3. Oleme vastu seisukohale, et kruntide suurus peaks olema minimaalselt 1500m². Tänaaste hindadega teeks see krundi hinnaks 5-6 000 000 krooni, mis teeks keskmise sissetulekuga inimesel krundi omandamise võimatuks. 25% -lise täisehituse puhul kerkiksid linnaossa sel juhul ainult suured majad või paarismajad ning ridaelamud. SEB Eesti Ühispaniga hinnangul jõuaks tänane noor pere osta krundi suuruses 600-900m² ning soetada pinda kuni 250 m². Üksikisikul ei oleks sellise piirangu puhul Pirita kinnisvara turul asja kuna piirang soosib suuri arendajaid. Täna on situatsioon teine, kui oli paar aastat tagasi. Piirangu tõttu kerkivad linnaossa väga rikaste inimeste väga suured majad.</p> <p>Linnaosas pole sisuliselt ka maad, kus seda nõuet rakendada, mis muudab piirangu tarbetuks. See ei vasta ka väljakujunenud hoonestuse tihedusele. Minimaalne suurus võiks olla 900m².</p>	<p>KSH aruandes (pt 1.2.2) on täpsustatud ja täiendatud sõnastust:</p> <p>“Uute pereelamu kruntide minimaalsuuruseks kõrghaljastuse säilitamisega väikeelamumaal planeerida 1500 m², et oleks piisavalt ruumi liigirikkkuse, bioloogilise mitmekesisuse ja taimkatte stabiilsuse tagamiseks.</p> <p>Lähtudes arendajate valdavast soovist ehitada väikeelamute alale üksikuid korterelamuid, on otstarbekas rakendada kruntide suuruse määramisel korterelamukruntide koormusindeksit (KKKI). Nõmme linnaosa ehitusmääruses on puistutesse rajatavate korterelamukruntide KKKI 600 m² krundi pinda korteri kohta.”</p> <p>Detailplaneeringute lahendused peavad lähtuma piirkonna keskkonnatingimustest. Ärihuvisid ei ole siinjuures võimalik esikohale seada. Ettevõtjal on võimalus oma ärihuvisid realiseerida muudes kohtades, kus olud on selleks sobivad.</p>
<p>4. Pirita ranna ja rannametsaga seoses ei tooda piisavalt esile puuduvat teenindussfääri (toitlustus, terviseklubi, tualetid, dush), eriti Merivälja piirkonnas, mis jääb rannahoonest kuni 1 kilomeetri kaugusele. Päevas külastab randa kuni 10 000 inimest. Kaasiku ja Merivälja 2 rajoonid on monofunktsionaalsed elamurajoonid ilma teenindusasutusteta. Vt ka aruande p5.1.6.3 tabel kus toodud kaugus 300-600m on jalutuskaugus ka väikelastega emadele terviseklubini aga ka näiteks pererestoranini. Vana rannahoone restoran on ehitatud korteriteks. Rekreatiivtegevust vaadeldakse aruandes monofunktsionaalselt jalutamisena looduses sõltumata ilmast ja aastaajast. Ometi oleks vaja pererestorani, köetud ruume tualetide jaoks muuhulgas supelranna teenindamiseks. Planeeritud supelranna alale saab tekitada ainult putkamajanduse isegi läbi detailplaneeringu. Avalikuks kasutamiseks mõeldud objektidele pole ruumi ette nähtud ega hinnangut antud. Rand peaks algama, ja lõppema teeninduseks mõeldud ehitisega, selleks aga maa-ala puudub just Merivälja poolses otsas. Planeerijate seisukoht, et lähim kohvik rannast asub teisel pool Merivälja teed (Mähe tee alguses) on vigane, sest raske on kujutada ujumispükstes ja bikiinides inimesi palaval suvepäeval üle Merivälja tee jalutamas. Merivälja tee-Mähe Kaasiku tee ja Ranniku tee ristmikul (Merivälja tee 71 krundi metsaga katmata osal) on võimalik rannamännikut kahjustamata ette näha asukoht teenindusasutuseks. Palun arvestada, et seoses tehtud rekonstrueerimisega on kaotatud parkla ja vaate nautimise ning luikede toitmise koht, mis oli oluline just väikelastega emadele. Keskkonnapsühholoogia seisukohalt säilib ja on oluline säilitada paiga hing – <i>genius loci</i>. Oluline on leida inimesele samane väljund ja koht inimeste harjunud kooskäimise sublimatsiooniks.</p> <p>Teenindusasutus ja tualetid vähendavad ka oluliselt Pirita rannamänniku kasutuskoormust ja reostamist väljaheidete jmt.</p> <p>Palume lisada planeeringusse vastav soovitus teenindusala reserveerimiseks, mis on ka üldplaneeringu ülesanne. Ootame keskkonnamõju hindajatelt avaramat nägemust rekreatiivtegevuse tasakaalustatud arengu suhtes.</p>	<p>Pirita rannamets on väga tugevasti kasutajate poolt koormatud. Eriti metsa Merivälja poolses põhjaosas puuduvad piisavad ruumilised võimalused kasutuse hajutamiseks ning puhketeenuse pakkumiseks vajaliku infrastruktuuri paigutamiseks. Iga uus objekt tõmbab siia väljastpoolt tulevaid kasutajaid juurde ja suurendab koormust antud kitsastes tingimustes veelgi. Tuleb pigem kaaluda Pirita rannametsa põhjaosa kasutuskoormuse leevendamist ja puhkekasutuse hajutamist, soodustades seda Pirita jõe suudmeosa lõunakaldal ja Pirita jõe kallastel. Vajadusel tuleb kaaluda ametliku supelranna vähendamist. Selle vajaduse selgitamiseks tuleb läbi viia piirkonna kasutajate kaardistamine ning kasutuskoormuse analüüs, mis annab ranna-ala detailplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnataluvuse piirid. Merivälja ja Ranna tee ning mere vaheline mets peab säilima valdavalt keskkonnakaitselistel kaalutlustel.</p> <p>KSH aruannet (pt 5.3.2.2) on vastavalt täiendatud.</p>
<p>5. Ebapiisavalt on kajastatud liiklusrõhu mõju enne ja pärast Merivälja tee ebaseaduslikku laiendamist koos kohustusliku KSH hinnangu tegemata jätmisega. Palume arvestada liiklusrõuuringutega (oü Kupi, Tervisekaitseinspeksioon, Füüsika Kesklabor protokoll nr 6/4-6-2/350, 2.11.2006), mille oleme edastanud ja edastame veelgi Tallinna keskkonnaametile. Uurimisel saadud tulemused on vaja kajastada ka vastavas aruandes ning üldplaneeringus.</p>	<p>Teie poolt viidatud töös tehtud järeldus, et kõrge mürataseme tõttu ei ole Pirita rannamännik puhkekasutuseks sobiv ning seetõttu võiks lubada sinna ehitada, ei ole antud olukorras asjakohane.</p> <p>Vastavalt metsaseaduse § 19 lg 1 on ranna piiranguvõõndis asuv mets kaitsemets. Selle rekreatiivne kasutus on antud olukorras, sh Merivälja tee 71 kinnistul teisejärguline. Vajadusel on tulevikus võimalik rakendada müra negatiivset mõju vähendavaid meetmeid ka rekreatsiooniala suhtes. See vajadus tuleb määrata Pirita rannapiirkonna detailplaneeringuga ja selle juurde kuuluva KSH-ga, mille koostamise vajadusele on korduvalt viidatud Pirita linnaosa üldplaneeringu KSH</p>

Ettepanekud	Kommentaariid
<p>6. Te ei ole piisavalt kajastanud meie poolt esitatud küsimusi, mis on toodud meie poolt esitatud kirjas „Ettepanekud Pirita linnaosa üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi lisamiseks ja täiendamiseks“ 11.01.2007.</p> <p>Lisame selle kirja koopia koos küsimustega uuesti ja ootame kajastamist aruandes.</p>	<p>Teie ettepanekutele Pirita LO ÜP KSH programmi lisamiseks ja täiendamiseks (11.01.2007 kiri) vastas Tallinna Keskkonnaamet 19.01.2007 kirjaga nr 6.1-4.4/78.</p> <p>Täiendavad selgitused nimetatud ettepanekutele:</p> <p>1) Kloriidide mõju Pirita rannamännikule (või ükskõik millisele teisele metsaalale) ei ole üldplaneeringuga kavandatava tegevuse (maakasutuse sihtotstarbe määramise) mõttes oluline. Kloriidide mõju hindamist ja vajadusel selle mõju vähendamise meetmete rakendamist tuleb käsitleda eelkõige ülelinnaliselt (vastavaid uuringuid on Tallinnas aastaid tehtud) ning konkreetselt Pirita rannamänniku detailplaneeringu koostamise käigus (DP KSH raames). Pirita rannamänniku detailplaneeringu koostamisel tuleb arvestada taimestiku uuringuga, mis fikseerib ka igasugused kahjustused (tallamisest, õhusaastest, kloriididest ja nende koosmõjust). Vastav soovitus viiakse sisse Pirita ÜP KSH aruandesse. Siinkohal võib lisada, et Merivälja tee rekonstrueerimine koos äärekivide paigaldamise ja sademevee kanalisatsiooni väljaehitamisega vähendab oluliselt kloriidide kahjulikku mõju rannamännikule.</p> <p>2) Merivälja tee ääres paiknev mets on eelkõige kaitsemets, mis on säilitatud keskkonnakaitsetelisel kaalutlustel ning mille eesmärgiks on vähendada nii mere kahjulikku mõju Pirita elukeskkonnale kui ka Merivälja tee kahjulikku mõju elu- ja puhkepiirkonnale. Metsa rekreatiivne kasutamine on antud olukorras teisejärguline.</p> <p>3) vt ülalpool vastus p.4 ettepanekule</p> <p>4) Tallinna lahe vesi on vastavalt Tervisekaitsetalituse igaaastastele uuringutele vastanud supelranna veekvaliteedi nõuetele. Supelranna vee kvaliteeti võib oma tegevusega mõjutada Viimsi vallas paiknev Miiduranna sadam, kui seal tekib avariiolekord. Võimalikud mõjud on pöörduva iseloomuga ega anna põhjust kahtlusteks Pirita rannapiirkonna sobivuse kohta puhkepiirkonnana.</p> <p>5) vt Tallinna Keskkonnaameti 19.01.2007 kiri nr 6.1-4.4/78</p>
<p>VIII Esitaja: Külli Kroon (vt aruande lisa 5h)</p>	
<p>1. Täiendada punkti 1.1. „Järeldused“ alljärgnevate oluliste järeldustega, milleni keskkonnamõtjude hindamise aruandes on sisuliselt jõutud:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Väljapakutud Pirita linnaosa üldplaneeringu lahendus (edaspidi: planeeringulahendus) ei vii ellu hierarhiliselt kõrgemalseisvate arengu- ja planeerimisdokumentide eesmärgi (s.h. keskkonnavalaseid eesmärgi); - Planeeringulahendus ei arvesta, et linnaosa on rekreatiivalaks ka teistele Tallinna elanikele (eelkõige Lasnamäe ja Kesklinn); - Üldplaneeringuga nähakse ette linnaosa edasine areng aed- ja metsalinnana ning puhkepiirkonnana, linnaosas asuvaid loodus-, miljöo- ja muinsusväärtusi säilitades. Väljapakutud planeeringulahendus ei arvesta piisavalt rekreatsioonitingimuste parandamise ja arendamisega ning on suunatud paljuski kinnisvarasektori erahuvidele; - Tallinna avalike haljasmaade pindala vähenemise ja linnaosa elanike arvu suurenemise tulemusena on kõik suuremad haljastud varasemast veelgi suurema väärtusega puhkealad, mistõttu ehitustegevus sellistel aladel peab olema keelatud ning muu planeerimistegevus toimuma kõrgendatud tähelepanu all; - Kultuuripärandi ja väärtuslike maastike säilitamisega säilitatakse 	<p>Ettepanekut on analüüsitud ja aruannet (pt 1.1) on täiendatud.</p>

Ettepanekud	Kommentaariid
<p>linnaosa omapära.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Asustus tungib reeglina maastikuliselt kõige kaunimatesse ja seega ka kõige tundlikumatesse kohtadesse, mis on põhjustanud elanikkonna suure vastuseisu ning usaldamatuse linnavõimu suhtes; - Tundlikele aladele uute objektide rajamine võib kaasa tuua visuaalse reostuse ja kahandab inimeste heaolu ja vara väärtust; - Hoonestuse kavandamisel praegustele metsa-aladele Merivälja tee idaküljel kaotab juba niigi linnaosa rohevõrgustikust märkimisväärselt isoleeritud rannamännik sellegi vähese seose, mis tal Kaasiku elurajooni rajamise tulemusena alles on jäänud; - Pole võimalik aru saada, millistele andmetele ja prognoosidele tuginedes linnaosa elanike arvu kasvu on kavandatud; - Kortermajade ehitamine ei loo eeldusi linnaosa elanikkonna kasvaks, vaid soodustab ebapüsiva elanikkonna läbivoolamist; - Korterelemute kavandamine aedlinnamiljöösse on põhjustanud seal elavate inimeste vastuseisu, mida oma ulatuse ja väljenduse tõttu Pirita ühiskondlike seltside ja elanike gruppide kaudu võib nimetada ülekaalukaks avalikuks huviks, millega linnavõimul tuleb planeeringulahenduse üle otsustamisel kindlasti arvestada. - Kaubandus-, teenindus- ja büroohoonete maa on planeeritud peamiselt olemasolevaid kasutusotstarbeid arvestades. Puudub nende alade analüüs ja põhjendus määratud maakasutuse ja nende objektide sobivuse kohta kujunenud ja kavandatavas ümbrusesse <p>Leian, et ülaltoodud täiendavate oluliste järelduste väljatoomine kokkuvõtvas osas „Järeldused” on keskkonnamõtjude hindamise aruande mahukuse seisukohalt otstarbekas ja loetavuse seisukohalt vajalik.</p>	
<p>2. Täiendada punkti 1.2. „Üldplaneeringu elluviimisega kaasneva olulise negatiivse mõju vältimiseks ja leevendamiseks kavandatud meetmed ja soovitused” alljärgnevate soovitustega:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Koostada ekspertarvamused linnaosa elanike arvu tegeliku ning soovitusliku kasvu kohta; - Arvestada Pirita linnaosa loodusliku eripärana avatud ranna-ala ning keskenduda sellest tulenevate visuaalsete väärtuste säilitamisele. Ranna-alade kasutamisel ja kaitsel tuleb pöörata eriti suurt tähelepanu üldiste huvide kaitsmisele, eriti tuleb arvestada et ranniku looduslikud ja maastikulised väärtused ajas kasvavad ning pole asendatavad. Kasutada kõigi Tallinna elanike huvides maksimaalselt ära Pirita linnaosa looduslikud eelised teiste linnaosade ees; - Arvestada Pirita linnaosa avatud ranna-ala sotsiaalse väärtusena, mis on soodsaks teguriks asukohtadevahelises konkurentsisis ning keskenduda sellest tulenevate linnaosa identiteediväärtuste säilitamisele; - Oluline on säilitada ja vajadusel avada silmapaistvalt ilusad vaatekohad. Uute ehitiste kavandamisel tuleb tagada nende (maastiku)arhitektuuriline sobivus väärtuslikus maastikus ning olemasolevate väärtuste säilimine; - Teostada ekspertide poolt haljasalade teenindusraadiuste ja piisavuse analüüs; - Koordineerida riigi ja linna tegevus haljassüsteemide arendamisel; - Tagada planeeringulahendusega Kloostrimetsast Mähe aedlinna ja Mähe uuslamuala vahelt põhja suunas Viimsi valla territooriumi poole suunduv roheline koridor; - Koostada Pirita rannamänniku kaitse alla võtmise vajaduse kohta ekspertarvamus; - Planeerida ehituskeeluvöönd: osa Merivälja tee 71 kinnistust (kolmnurka, mis jääb Merivälja tee, Ranniku tee ja Ranna tee ristumiskohta), lisaks kinnistud asukohaga Merivälja tee 73 (katastritunnus 78402:201:1180); Merivälja tee 80c (katastritunnus 78402:204:3570); Ranna tee 1 (katastritunnus 78402:204:8440). Merivälja tee idaküljel kasvav mets on rohevõrgustiku komponendiks, mis tasakaalustab Merivälja tee negatiivset mõju; - Pirita rannapiirkonna kohta koostatava detailplaneeringuga tuleks liita ka Ranna tee ja mere vaheline ala koos Merivälja muuliga kuni linna piirini; - Kaaluda kinnistute Sarapiku tee 9 (katastritunnus 78402:204:7910); Sarapiku tee 5 (katastritunnus 78402:204:7890) ja Sarapiku tee 3 (katastritunnus 78402:204:7880) maa sihtotstarve planeeringulist sobivust. Soovituslikult tagada ehitistevaba maana, kus säilitatakse olemasolev haljastus; - Kaaluda kinnistu Ranna tee 1 (katastritunnus 78402:204:8440) maa sihtotstarve planeeringulist sobivust. Alal ei ole sobilik ärimaa funktsioon; - Teostada ekspertuurid parkimisvajaduse ja asukohtade kohta 	<p>Ettepanekut on analüüsitud ja aruannet (pt 1.2) on täiendatud.</p>

Ettepanekud	Kommentaariid
<p>ranna-aladel (vt. ka lisatud fail);</p> <ul style="list-style-type: none"> - Teostada mürauuringud punktis 6.3.2.1. toodud piirkondades; - Detailplaneeringute kehtestamisel tagada haljastuse puhveralad. <p>Haljastus peab olema rajatud nii, et ta täidab piisava eraldamise ning samal ajal liitmise funktsiooni ning pakub esteetilist elamust;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Soovitus kasutada üldplaneeringu eesmärkide elluviimiseks järgnevat seaduslikke õigusi: riigi ostueesõigus ranna ja kalda ehituskeeluvööndis asuva objekti võõrandamisel; riigilt maa munitsipaalomandisse taotlemine; ehituskeeluvööndi laiendamine; ettepaneku tegemise õigus objekti või maa-ala kaitse alla võtmiseks; maakasutustingimuste seadmine; maa-ala reserveerimine; maade ost eraomanikelt kokkuleppega; kinnisasja või selle osa senise kasutamise piiramine või võimatuks muutmine; kinnisasja või selle osa sundvõõrandamine - Näha ette strateegia ja tegevused projektide koostamiseks ja finantseerimisallikate leidmiseks ehitustest veel vabade maade tagasiostmiseks eraomanikelt haljasalade rajamise eesmärgil. <p>Planeerida selleks finantseerimisvahendeid Tallinna linna eelarves, välisabil põhinevatest projektidest ning EL vastavatest struktuurifondidest.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Töötada välja miljööväärtuslike hoonestusalade kaitse- ja kasutamistingimused. Ehitustegevuse lubamisel ja planeerimisel võtta arvesse kohalikku tava, aja- ja kultuurilooliste objektide paiknemist ja rolli kohaliku identiteedi tugevdamisel. Määratleda kruntide suurused, hoonestuse maht ja viis ning hoonete välisilme kriteeriumid miljööväärtuslikes piirkondades. Laiaulatuslike küsitluste kaudu uurida, millega kohalikud elanikud seostavad kohaliku identiteeti ning välja tuua, mida peetakse linnaosas või aedlinnas eriti väärtuslikuks (hooned, alleed, piirded, haljastud, arhitektuurijoon, meri vms). Miljööväärtusena tähistada ka vaatelisust võimaldavaid teelõike. Vaadetest tuleb väärtustada muuhulgas teedelt avanevaid vaateid merele (nt. Väina tee), reljeefile, maastikule või kultuuriobjektile. Määratleda lisaks planeeringulahenduses väljapakutule miljööväärtuslike aladena Pirita jõe ümbruskond, Pirita kloostril ümbruskond, Pirita ranna põhjakülge (Tallinna lahe rannajoon Ranna tee ääres). Määratleda miljööväärtusena Tuule bussipeatus koos Merivälja muuliga ning väärtusliku hoonena Tuule bussipeatuse hoone. Täiendada väärtuslike hoonete nimekirja vastavalt asumite omaalgatuslike organisatsioonide poolt esitatud nimekirjadele ning tagada hoonete omanike osavõtt avalikust üldplaneeringu menetlusest. - Soodustada jalgrattaliiklust. Tervisliku elukeskkonna kujundamisele aitavad kaasa rohevõrgustiku jaoks kavandatud maade säilitamine ja võrgustiku väljaarendamine koos kergliiklusteede võrgustikuga, mis ühendaks omavahel elamu- ja puhkealad ning loob võimalused aktiivseks puhkuseks ja liikumiseks. See loob ka tugevama emotsionaalsema sideme oma kodukohaga; - Kaubandus-, teenindus- ja büroohonete maa on planeeritud peamiselt olemasolevaid kasutusotstarbeid arvestades. Teostada ekspertide poolt nende alade analüüs ja põhjendus määratud maakasutuse ja nende objektide sobivuse kohta kujunenud ja kavandatavasse ümbrusesse. - Oluline keskkonnaseire rakendusi omavalitsuse tasandil on ka planeeringute regulaarne ülevaatamine vastavalt planeerimisseadusele. Seda kohustust tuleb käsitleda võimalusena analüüsida planeeringute elluviimisega kaasnevaid mõjusid ja kavandada ilmnenuid ebakõladele uute planeeringutega leevendavaid meetmeid. <p>Osaliselt on ülaltoodud soovituseni keskkonnamõjude hindamise aruandes ka sisuliselt jõutud. Mõned soovitusel on lisatud. Leian, et ülaltoodud täiendavate oluliste soovitusel väljatoomine kokkuvõttes osas on keskkonna-mõjude hindamise aruande mahukuse seisukohalt otstarbekas ja loetavuse seisukohalt vajalik. Leian, et lisatud soovitusel on olulised üldplaneeringu eesmärkide elluviimiseks.</p>	
<p>3. Muud ettepanekud</p>	
<p>Punkt 5.1.6.2. Väljavõte tekstist „Ida-Tallinna roheline radiaal on planeeritud Kesklinna, Lasnamäe ja Pirita linnaosade keskkonnanõuetega parandamiseks, puhketingimuste, kergliikluse ja tervisespordi arendamiseks. Ida-Tallinna roheline radiaal jaguneb lehvikutaoliselt 3 alaradiaaliks. Alaradiaali teine haru kulgeb edasi mööda Pirita teed ja aheneb Pirita jõe suudme piirkonnas, kus jõge saab ületada vaid silla kaudu. Edasi kulgeb mereranniku roheline alaradiaal piki rannamännikut kuni Ranna tee alguseni (Ranniku teega ristumise piirkonnas). Kitsaskohad : Pirita tee sild ja Ranna tee</p>	<p>Ranna tee äärne rannamännik ei taga rohekoridorile vajalikke ökoloogilisi funktsioone, sest on selleks liiga kitsas ning surutud tiheda liiklusega magistraali ja mere vahele. Arvestama peab ka sellega, et piirkonnas on tegemist kulutusrannaga, mistõttu ei ole samuti võimalik tagada ökoloogilist stabiilsust.</p>

Ettepanekud	Kommentaariid
<p>piirkond”.</p> <p>Millised on need kitsaskohad ja kuidas neid ületada? Ettepanek: alaradiaali teine haru võiks kulgeda piki rannamännikut kuni linnaosa piirini (Ranna tee 3 kinnistuni).</p>	
<p>Punkt 5.2.8. Väidetakse, et Pirit linnaosa üldplaneeringuga kehtestata Läänemere ehituskeeluvöönd on piisav tagatis rannamänniku kaitsmiseks. Jääb mõistetamatuks, kuidas ehituse keelamisega saab rannamännikut piisavalt kaitsta? Ettepanek: ehituskeeluvööndi ettepanek võiks hõlmata ka osa Merivälja tee 71 kinnistust (kolmnurka, mis jääb Merivälja tee, Ranniku tee ja Ranna tee ristumiskohta).</p>	<p>Ehituse keelamine ei ole ainus tagatis rannamänniku kaitseks. Aruandes on korduvalt nimetatud, et rannamänniku kaitseks tuleb komplekselt rakendada planeerimise, projekteerimise, ehitamise ja hooldamise meetmeid koos vajalike investeeringute kavandamisega. Üldplaneeringu ettepanekus on kogu Merivälja tee 71 kinnistu ehituskeeluvööndis (vt ÜP joonis 5)</p>
<p>Punkt 5.3.1. Ettepanek: Mitmekülgse puhke- ja virgestusalade süsteemi kavandamisel peaks arvestama ka Merivälja muuli ja selle ümbrust ning alasid alates Merivälja tee lõpust/Ranna tee algusest kuni Merivälja muulini ning peale muuli kuni Miiduranna sadamani.</p>	<p>Sellesisuline soovitus on olemas peatükis 5.3.2. Tallinna linn saab kavandada planeerimistegevust oma haldusterritooriumil.</p>
<p>Punkt 5.5.1. „Kitsendused. Ranna ja kalda ehituskeeluvööndi suurendamine ja vähendamine” Ettepanek: ehituskeeluvööndi ettepanek võiks hõlmata ka osa Merivälja tee 71 kinnistust (kolmnurka, mis jääb Merivälja tee, Ranniku tee ja Ranna tee ristumiskohta), lisaks kinnistud asukohaga Merivälja tee 73 (katastritunnus 78402:201:1180); Merivälja tee 80c (katastritunnus 78402:204:3570); Ranna tee 1 (katastritunnus 78402:204:8440).</p>	<p>Üldplaneeringu ettepanekus on nimetatud kinnistud (v.a Merivälja tee 73) ehituskeeluvööndis (vt ÜP joonis 5).</p>
<p>Punkt 5.5.4 „Tallinna lahe rannavöönd”. Ebapiisavalt on käsitletud Merivälja muuli ümbruse rannavööndiga seonduvat (s.h. rannavöönd enne ja peale muuli). Ettepanek lisada soovitus, et tagatud peaks olema Merivälja muuli avalik kasutus ja juurdepääs. Merivälja muul on Merivälja aedlinna (ka Tallinna linna) identiteedi kandjaks ning omab ajaloolis-kultuurilist väärtust.</p>	<p>Ettepanekut tuleb kaaluda Pirit rannapiirkonna detailplaneeringu koostamise käigus. KSH aruandesse (pt 5.3.2) on lisatud soovitus kaaluda Merivälja muuli võtmist kaitstavate objektide hulka.</p>
<p>Punkt 7. Täiesti arusaamatu punkt, eriti selle viimane lõige. Millist mõtet soovitakse selles punktis edasi anda?</p>	<p>Sõnastust on mõnevõrra täpsustatud. Mõte on selles, et omavalitsus peab oma planeeringuliste otsuste tegemisel igakülgsealt kaaluma erinevate osapoolte seisukohti ja võimalike mõjude tagajärgi.</p>
<p>Aruanne võiks teha ettepanekuid piirkondade või maa-alade suhtes, kuhu tuleks rajada täiendav haljastus ning istutada puud.</p>	<p>See ei ole üldplaneeringu tasandi küsimus.</p>
<p>Punkt 7.4 Punkti praegune sõnastus jätab eksliku mulje nagu oleks menetluses olevas üldplaneeringus välja toodud asjaoludega juba arvestatud. Võimalusel palun teksti muuta.</p>	<p>Peatüki sõnastust on täpsustatud.</p>
<p>Punkt 7.4.1. Väljavõtte tekstist: „Mujal maailmas on planeerimises heaks traditsiooniks, et hoonestatud alal on 300 m raadiuses vähemalt üks avalikuks kasutamiseks mõeldud haljasala. Pirit linnaosas on igast asumist võimalik 15 minutilise kõndimisega jõuda haljasalale, metsa või parki. Probleemne piirkond on Merivälja asum, kuhu rajatakse uus elamurajoon ning Merivälja piirkonnas jääb lähim haljasala kaugemale kui 500 m.”</p> <p>Palun välja tuua meetmed selle punktis toodud probleemi lahendamiseks.</p>	<p>Aruannet on täiendatud (vt pt 7.4.2).</p>
<p>Punkt 7.4.1. Väljavõtte tekstist: „Pirit linnaosa haljasalad tuleb siduda teiste Tallinna linnaosade ja naaberomavalitsuste roheliste koridoridega, mida mööda saavad inimesed liikuda jalgsi või jalgrattaga ohutult ühest linnaosast teise. Selles osas muutub probleemseks maakonna tasandi põhjasuunaline roheline ühenduskoridor Viimsi vallaga.”</p> <p>Palun välja tuua meetmed selle punktis toodud probleemi lahendamiseks.</p>	<p>Planeeringuline lahendus puudub, sest ökoloogiliseks ja sotsiaalseks funktsioneerimiseks vajaliku rohekoridori laiust ei ole võimalik realiseerida.</p>
<p>Punkt 7.4.1. Väljavõtte tekstist: „Lasteaedadele ja koolidele on eraldatud maa-ala mängimiseks ja sportimiseks. Linnaosasse on rajatud mänguväljakuid.”</p> <p>Palun hinnata mänguväljakute piisavust või soovitada ekspertarvamuse koostamist.</p>	<p>Mänguväljakute piisavuse analüüs ei ole üldplaneeringu tasandi teema. Seda tuleb hinnata detailplaneeringute koostamise käigus avalike funktsioonide kavandamisel.</p>
<p>Punkt 8.2. Väljavõtte tekstist: „Pirit linnaosa üldplaneeringuga on tagatud kaitse alla võetud kultuuriväärtuste säilimine.” Punkt 8.4. Väljavõtte tekstist: „Lisaks kaitsealustele objektidele kuuluvad linnaosa kultuuripärandi hulka mitmesugused ehitised”</p> <p>Ettepanek võtta Merivälja muul kaitstavate väärtuslike ehitusobjektide (kaitsealuste objektide) hulka. Merivälja muul on Merivälja aedlinna</p>	<p>KSH aruandesse (pt 5.3.2) on lisatud soovitus kaaluda Merivälja muuli võtmist kaitstavate objektide hulka.</p>

Ettepanekud	Kommentaarid
<p>(ka Tallinna linna) identiteedi kandjaks ning omab ajaloolis-kultuurilist väärtust. Tagada alal ehitustegevuse keeld (v.a. muuli ja olemasoleva bussipeatuse rajatiste renoveerimine, millega ei muudeta välisilmet). Kuivõrd ala on eraomandis ning seadusest tulenev ehituskeeluvöönd ei kehti ilmselt mitte kogu ala suhtes, koostada alale detailplaneering (supelranna ala detailplaneeringu koosseisus). Tagada avalik kasutus ja säilitada vaatelisus.</p>	
<p>Punkt 14. Tagada seiremeetmete rakendamine lisaks vähemalt järgnevatel juhtudel: 1) ehitusõiguse taotlemisel või muu tegevuse kavandamisel TOP-i esisele alale; 2) ehitusõiguse taotlemisel või muu tegevuse kavandamisel Pirita jõe äärsel aladel; 3) ehitusõiguse taotlemisel või muu tegevuse kavandamisel Pirita ranna-alal kuni linnaosa piirini (v.a. kaldakindlustused); 4) ehitusõiguse taotlemisel või muu tegevuse kavandamisel Pirita kloostri ümbruses; 5) ehitusõiguse taotlemisel või muu tegevuse kavandamisel muus nimetama piirkonnas juhul, kui see võib kaasa tuua mõju kultuuriobjektile, väärtuslikule maastikule või hoonele, puhke- või virgestusalale.</p>	<p>KSH aruandes toodud seiremeetmed on kavandatud Pirita linnaosa üldplaneeringuga kavandatava tegevuse mõju määramiseks. Konkreetsete objektide planeerimise või ehitamisega kaasnevad seiremeetmed kavandatakse vajadusel nende objektide KSH-s või KMH-s.</p>
<p>Võtta aruandes seisukoht lühiajalise parkimise võimaldamise kohta aladel, millelt avaneb visuaalselt kaunis vaade. Kas osaliselt peaksid olema sellised võimalused tagatud ning kui jah siis millistes asukohtades ja mil viisil.</p>	<p>Sõltub konkreetsest asukohast ja juurdepääsuvõimalustest, kas parkimiskohtade rajamine on võimalik. Teema vajab lahendamist detailplaneeringutega. Parkimiskorraldus (sh parkimise kestvus) ei ole planeeringute küsimus.</p>
<p>Palun hinnata Merivälja muulist paremale jääva ranna-ala võimalikku sobivust kohaliku tähtsusega suplus- ja rannaalana ja sellega seonduvalt koerte ujutamisalala loomist Merivälja muulist vasakul pool.</p>	<p>Tegemist on kulutusrannaga, mistõttu supluskohta teenindavate rajatiste paigutamine kitsale rannaribale mere ja intensiivse liiklusega Ranna tee vahel ei ole ostarbekas. Piirkonda võib aktsepteerida kohaliku tähtsusega supluskohana inimeste omal vastutusel. Vastuse küsimusele, sh koerte ujutamisalala sobivusele peab andma Pirita rannapiirkonna (mere ning Merivälja tee ja Ranna tee vahelise ala) detailplaneering.</p>
<p>Kaaluda ettepanekut laiendada ehituskeeluvööndit kogu kinnistule, asukohaga Ranna tee 3 Tallinn (reg.osa 7019701, katastritunnus 78402:204:9520, elamu- ja ärimaa, 3850 m2) (edaspidi Kinnistu) ning määratleda Kinnistu maa-ala haljasalana. Ettepanek on motiveeritud järgnevast: ainulaadse asukohaga Kinnistu asub Merivälja muuli vahetus läheduses Tallinna linna ja Viimsi valla halduspiiril ning piirneb vahetult merega. Kinnistult avaneb kaunis vaade Tallinna siluetele (tuntud nn. "kilukarbivaade") ning võimalik lähim vaade meres asuvale platvormile, millele võib tulevikus kavandada mereskulptuuri vms. Kinnistu on hoonestatud vana amortiseerunud hoonega (ei kasutata elukohana), mille lammutamise järgselt oleks võimalik kinnistu kujundamine avalikult kasutatavaks haljakuks või rekreatsioonialaks ilma täiendavate suurte finantseeringuteta (vajalikud kulutused nt pinkide ja prügiurnide paigaldus, heakorratööd). Haljaku muudaks atraktiivseks selle piiramine vahetult merega ning ainulaadsed vaated Tallinna siluetele ja loojuvale päikesele. Kinnistu ala oleks muuhulgas võimalik kasutada linnaosaga või Tallinna linnaga seotud informatsiooni eksponeerimiseks avalikkusele Kavandatu aitaks sidestada Tallinna linnaruumi merega ning taastada Tallinna kui merelinnat mainet. Kõnealune maa-ala kujuneks väärtuslikuks puhkealaks, kuhu oleks tagatud kõigi soovijate juurdepääs, ranna-ala tervikuna muutuks atraktiivsemaks nii Tallinna kui Viimsi valla elanikele, samuti turistidele. Lisaks on oluline märkida, et 2007-2008 on Tallinna linnal kavas laiendada Merivälja tee ja Ranna tee rekonstrueerimise käigus praegust kaherealist sõiduteed neljarealiseks sõiduteeks. Kinnistu omandamisel oleks Tallinna linnal võimalus osaliselt Kinnistu arvelt laiendada pisut sõiduteed vajaliku "pudelikaela probleemi" lahendamiseks.</p>	<p>Ranna tee 3 kinnistu on hoonestatud ja asub merivälja muulist ca 350 m kaugusel, mida ei saa nimetada vahetuks läheduseks. Vastavalt üldplaneeringu joonisele 5 asub kinnistu ranna ehituskeeluvööndis.</p> <p>Keskonnakaitseliselt ei ole vastuolu, kui amortiseerunud hoone asukohale rajatakse piirkonda sobivate mõõtmete ja sobiva aastaringse avaliku kasutuse funktsiooniga ehitist (nt kohvik vaatega merele). Arvestada tuleb kinnistu asukohaga, mere mõjuga (piirkonnas on tegemist kulutusrannaga) ja vajaliku infrastruktuuri (sh autode parkimiskohad) rajamise võimalustega, säilitades looduslikku keskkonda.</p>
<p>Aruandest ei nähtu, kas kavandatava elanike juurdekasvu korral on tagatud linnaosa kõigi piirkondade ja elanikkonna gruppide piisav varustatus sotsiaalobjektidega. Vajadusel koostada ekspertuurid.</p>	<p>Sotsiaalobjektide vajadust on analüüsitud üldplaneeringu pt-s 3 vastavalt planeerimis-metoodikatele. Kavandatud on vastavat maakasutust, mis tagavad elanikkonna varustatuse sotsiaalse infrastruktuuri objektidega erinevates asumites. Erinevate objektide asukohad (sh kavandatavad) on määratletud ÜP joonistel 7 ja 8.</p>
<p>Palun anda seisukoht Ranna tee 46a kavandatava detailplaneeringu raames planeeritava kortermajade ehitamisele ja selle ulatusele.</p>	<p>Hinnangu andmine üksikute kinnistute detailplaneeringute lahendustele ei ole Pirita üldplaneeringu KSH koostaja ülesanne. Nimetatud konkreetne detailplaneering on läbinud menetluse,</p>

Ettepanekud	Kommentaariid
	maavanema järelevalve ning esitatud volikogule kehtestamiseks.
IX Esitaja: Tallinna Keskkonnaamet (vt aruande lisa 5i)	
<p>1. Keskkonnaamet ei pea vajalikuks käsitleda kogu Pirita linnaosa territooriumi keskkonnamõju hindamise kohustusega detailplaneeringualana. Keskkonnamõju hindamine võib osutada vajalikuks näiteks aladel, kuhu detailplaneeringutega kavandatakse korterelamuid, kuid samas arvestades igakordselt ka looduskeskkonna seisundit.</p>	<p>Täpsustasime Pirita linnaosa territooriumil KSH kohustusega alade määratlust ja formuleerisime aruandes (pt 1.2.1) soovitusel järgmiselt:</p> <p>Lähtudes Pirita linnaosa üldplaneeringu KSH koostamisel ja aruande avalikustamisel ilmnunud probleemsetest valdkondadest ja olulistest keskkonnamõjudest soovitamata määrata KSH kohustusega alad Pirita linnaosa territooriumil järgmiselt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - detailplaneeringud korterelamute kavandamiseks - detailplaneeringud haljastuse säilitamisega väikeelamualadel - detailplaneeringud rohealadel ja kaitsealadel - üldplaneeringut muutvad detailplaneeringud
<p>2. Lillepi park on käesolevaks ajaks võetud riikliku looduskaitse alla (Vabariigi Valitsuse 12. aprilli 2007 määrus nr 105), palun täiendada aruannet selles osas.</p>	<p>KSH aruande peatükki 4.5 on täiendatud faktiga, et Lillepi park on kaitse alla võetud ning viitega peatükile 4.8.3, mida on täiendatud kaitsealuste parkide osas Lillepi parki puudutava infoga.</p>
<p>3. Juhime tähelepanu looduskaitse seaduse 1.04.2007 jõustunud muudatustele, mis puudutavad ranna ja kalda kasutamise kitsendusi. Palume teha KSH aruandes vastavad korrektuurid. Samuti põhjendada Lepiku peakraavi ehituskeeluvööndi säilitamise vajalikkust, arvestades tegelikkuses olemasolevat juba planeeritud olukorda.</p>	<p>Aruandes (pt 5.5) on tehtud korrektuurid, mis tulenevad ranna ja kalda kasutamise kitsendusi puudutavatest looduskaitse seaduse muudatusest.</p> <p>Pirita linnaosas asuvate kraavide näol on tegemist metsade või elamualade kuivendamiseks juba ajalooliselt rajatud ja siiani toimivate maaparandussüsteemide eesvooludega. Lähtudes termini maaparandussüsteem sisulisest tähendusest, kuuluvad siia alla kõik melioratsioonisüsteemid, olenemata nende asukohast.</p> <p>Looduskaitse seaduses ega veeseaduses ei ole kirjas, et maaparandussüsteemi mõistet tuleb tõlgendada maaparandusseaduse järgi. Maaparandusseaduse mõtte on maaviljeluse tingimuste parandamise tagamine maapiirkondades ning selle seadusega tegeldakse põllumajandusministeeriumi haldusalas. Kui rääkida maa parandamisest sisuliselt, siis see toimub ka linnades jt tiheasustusega aladel ning keskkonnakaitsealal on sel juhul õige lähtuda asja sisulisest mõttest – liigvee ärajuhtimisest.</p> <p>Vastasel juhul me kuulutame hoonestatavatel aladel liigvee ärajuhtimise kraavid lihtsalt lindpriideks, sest paraku käsitleb ka ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadus kuivenduskraave ainult kui “tehnilisi süsteeme pinnase- ja pinnavee ärajuhtimiseks”. Polegi muud alust ega võimalust peale looduskaitse seaduse kraavide käsitlemiseks looduslähedaste (pool-looduslike) veekogudena. Kraavide säilitamine avatud veekogudena tiheasustusaladel on väga oluline, et tagada pinnase loomulikke veerežiimi.</p> <p>Seaduste formaalsel järgimisel on sageli asi ka ainult veekogu nimetuses, sest sisuliselt ei erine näiteks Mähe oja Mähe aedlinnaga piirnevas osas oma olemuselt (eesmärgilt, ehituselt, vooluhulgalt jms) millegi poolest Lepiku peakraavist või Kalmistu kraavist.</p> <p>Lepiku peakraav on piirkonna üks olulisemaid maaparandussüsteemi eesvoole, kuhu juhatakse piirkonna (peamiselt kõrvalasuvate elamualade) kuivendusveed.</p>

Ettepanekud	Kommentaariid
	<p>Seoses ala planeerimisega üksikute kinnistute kaupa on piirkonnas esinenud probleeme liigvee ärajuhtimisega, sest rajatavad süsteemid ei arvesta naaberkinnistutel toimuvaga. Lepiku peakraav on piirkonnas ka ökoloogiliselt oluline sinivõrgustiku komponent ja maastiku mitmekesistaja ning selle funktsiooni säilitamine veel elamumaadeks planeerimata kinnistutel on antud piirkonna ökoloogilise tasakaalu säilitamise seisukohalt väga oluline. Lepiku peakraavi ääres tänaseks kujunenud olukorra on tekitanud üksikutele detailplaneeringutele ilma naaberalasid arvestamata ja keskkonnamõju hindamiseta antud erandid, mis ei saa olla põhjenduseks reegli kehtestamisele.</p> <p>KSH aruannet (pt 5.5.3.4) on vastavalt täiendatud.</p> <p>Kuna Pirita linnaosas ei ole tegemist lokaalse üksikküsimusega, siis oleks siin asjakohane Tallinna Keskkonnaameti poolne põhjendus, kas ja millist võimalust ehituskeeluvööndi seadmiseks näeb Tallinna Keskkonnaamet väljaspool looduskaitseesadust ja milline oleks selle seaduslik alus.</p>
<p>5. Aruandes käsitletakse haljaskoridoride väljaehitamise võimaluste kadumist – ehitustegevusega suuremaid haljastuid ühendavate alade sulgemist. Kus esinevad kõige probleemsemad piirkonnad ning haljasalade piisavuse tagamine on ohus? Sellest tulenevalt tuua välja konkreetsed ettepanekud üldplaneeringu muutmiseks ning kus peaks rakendama vastavaid meetmeid, näiteks aruandes toodud soovitud ehitusloata elamukruntide linna poolt väljaostmist roheliste koridoride rajamise eesmärgil. Samuti palun tuua välja konkreetsemalt need (elamu)alad ja piirkonnad Pirita linnaosas, kus on vajalik kavandatavates elamurajoonides planeerida avalikke haljasalaid.</p>	<p>Aruande peatükki 5.1.6.3 <i>Haljaskoridoride paiknemine linnaosa sees</i> on vastavalt täiendatud. KSH aruandesse on lisatud peatükk 7.4.2 <i>Rohealade kättesaadavus</i>, milles analüüsitakse rohealade piisavust linnaosas. Välja on toodud probleemsed piirkonnad ja võimalikud olukorra parandamise teed.</p>
<p>8. Milline on eksperdi järeldus – kas üldplaneeringu lahendusega on linnaosas tagatud piisav puhke- ja virgestusalade süsteem?</p>	<p>KSH aruandesse on lisatud peatükk 7.4.2 <i>Rohealade kättesaadavus</i>, milles analüüsitakse rohealade kui peamise puhke- ja virgestusalade süsteemi komponendi piisavust linnaosas. Välja on toodud probleemsed piirkonnad ja võimalikud olukorra parandamise teed.</p>
<p>9. Palun analüüsida, kas linnaosa üldplaneeringu lahenduse realiseerumisega on Pirital tagatud piisava avaliku ruumi funktsioneerimine või esineb oht avaliku ruumi pidevale vähenemisele. Viimasel juhul tuua välja konkreetsemalt need piirkonnad.</p>	<p>KSH aruande peatükki 7.2.1 <i>Avalik ruum</i> on vastavalt täiendatud. Samuti on aruandesse lisatud peatükk 7.4.2 <i>Rohealade kättesaadavus</i>, milles analüüsitakse rohealade kui ühe peamise avaliku ruumi osa piisavust linnaosas. Välja on toodud probleemsed piirkonnad ja võimalikud olukorra parandamise teed.</p>
<p>11. Tallinna Transpordiameti korraldamisel on hetkel käimas projekt „Tallinna tramm”, mille eesmärgiks on Tallinna trammisüsteemi arendamine ja mille käigus analüüsitakse muuhulgas trammiteede trasside erinevaid asukohaalternatiive. Algselt oli käsitlemisel ka trammitee võimalik rajamine Pirita teele, kuid seda varianti projekt edasi ei arenda. Siiski teeb projekti koostav konsortsium ettepaneku Tallinna planeeringutes reserveerida koridorid tulevastele trammiteedele, sh ka Pirita teele. Palume eksperdil KSH aruandes käsitleda Pirita teele võimaliku perspektiivse trammitee rajamist ning teha ettepanek selle vajalikkuse üle Pirita üldplaneeringu kontekstis.</p>	<p>Ülelinnalist transpordivõrku ei saa koostada linnaosade üldplaneeringute kaudu. Soovitame Pirita LO ÜP-s reserveerida maa-ala võimaliku trammitee tarbeks Pirita tee äärde ja lõpp-peatuse (ümbERPööramise platsi) jaoks TOP-i parkla piirkonnas. See on kooskõlas ka KSH aruandes toodud ettepanekuga kavandada pargi-ja-sõida terminaal TOP-i parkla alale.</p> <p>KSH aruannet (pt 6.2.1) on vastavalt täiendatud.</p>
<p>12. Palun analüüsida, kas üldplaneeringu lahendusega on tagatud linnaosa tänavavõrgu ja liiklusskeemi, sh</p>	<p>Lähtudes üldplaneeringu ühiskondliku transpordi skeemist (joonis 10) on loodud eeldused ühistranspordi</p>

Ettepanekud	Kommentaariid
<p>parkimiskorralduse ning ühistranspordi piisav funktsioneerimine, arvestades ka üldise autostumise negatiivsete mõjude vähendamist.</p>	<p>piisavaks funktsioneerimiseks ja on tagatud autobussipeatuste 300 m teenindusraadiused. Merivälja ja Mähe aedlinnade põhjaosade teenindamisel ühistranspordiga vajab DP lahenduse realiseerimine vastavat kokkulepet Viimsi vallaga. Merivälja ja Mähe aedlinnade põhjaosade teenindamiseks vajalikele ühistranspordiliinidele sobivate trasside kavandamine Pirita linnaosa piirides võib endaga tuua kaasa ebasoodsaid mõjusid, kui suuremõtmelised ja müratekitavad transpordivahendid panna liikuma nende asumite kitsastel tänavatel.</p> <p>Parkimiskorraldust on praeguses üldplaneeringu versioonis käsitletud ebapiisavalt. Parkimise lahendamiseks tuleb esitada ehituspiirkondade kaupa nõuded parkimise korraldamiseks.</p> <p>Üldise autostumise taseme pidurdamiseks tuleb rakendada hästitoimivat ühistransporti, rajada kergliiklusteed ning rakendada asumisisestel tänavatel liiklust rahustavaid võtteid (sh õueala liikluskorraldust), et tänavakeskkond muutuks kergliiklusega liiklejatele ja jalakäijatele turvaliseks, eriti tänavatel, kus puuduvad kõnniteed.</p> <p>Laiakülla uue avaliku kasutusega jaotustäna (Laiaküla tee) planeerimisel on soovitatav vältida mootorsõidukite läbisõitu terve asumi ulatuses, mis võib sellise lahenduse juures kujuneda Pärnamäe teega paralleelseks transiittänavaks ja halvendab seejuures piirkonna elanike elutingimusi ja turvalisust.</p> <p>KSH aruannet (pt 6.2.1) on vastavalt täiendatud.</p>

Koostas:

Eike Riis, OÜ E-Konsult keskkonnaekspert